

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K KAPOSVÁRI
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

Fejlesztő neve:

PRISKINNÉ RIZNER ERIKA

Tanóra / modul címe:

A NEMZETISÉGEK HELYZETE A XIX. SZÁZAD VÉGI MAGYARORSZÁGON

1. Az óra tartalma – A tanulási téma bemutatása; A téma és a módszer összekapcsolásának indoklása:

A nemzetiségek helyzetének, problémáinak bemutatása a XIX. század végi Magyarországon szituációs játékkal, dramatikus módszerrel egy nemzetiségi kongresszus keretében. (dupla óra)

A hagyományos tanítási órán a tanulók általában olyan dolgokról tanulnak, ami távol áll tőlük, nehezen kerülnek közel a tananyag igazi mondandójához, nem érzik, hogy saját életükben hogyan hasznosíthatnák a megtanulandó ismeretet. Ez a tanóra kísérlet a tudás személyessé tételére, melyben különböző szerepekkel kell azonosulni, ráadásul többségében a nem magyar, hanem a nemzetiségi szempontokkal. A tanulók a forrásokon alapuló információkat saját kontextusukba transzformálják, vagyis interakcióba lép a tanulói személyiség és a megjelenített karakter. Így van esély arra, hogy a tanuló a helyzetben rejlő problémát belső átéléssel jobban megértse, empátiával viszonyuljon a kisebbségi létben élőkhez.

Miközben szerepeket választanak, magatartásukat a szerephez tartozó normákhoz kell igazítaniuk. Ez egyéni empátiájukat is fejleszti, mert nemcsak a magyar, hanem többségében a nemzetiségi szereplők sérelmeit kell megfogalmazniuk.

Az óra záró szakaszában vita kialakulására is mód van, fejleszthető a hatékony és tárgyyszerű vitatkozás képessége. a dramatizálás során törekedjünk a valószerű feldolgozásra.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

2. Fejleszthető kompetenciák:

<u>Személyes kompetenciák</u>	<u>Szociális kompetenciák</u>	<u>Kognitív kompetenciák</u>
Saját szükségletek, jogok, érdekek megfogalmazása és védelme modellezett szituációban	Az együttműködés és a konfliktuskezelés történelmi szituációban való modellezett átélése	Saját tanulási folyamat tudatos szervezése, korábbi információk összeillesztése az újjal, új kognitív struktúrák kialakítása A források tartalmából információk gyűjtése és a források szerzőinek álláspontjára következtetni illetve különböző típusú forrásokat összevetni Érvekkel alátámasztott vélemény kialakítása ellentmondásosan értékelhető eseményről, személyekről

3. Korcsoport / évfolyam:

11. évfolyam történelem emelt szintű csoport

4. Előfeltételek / előfeltétel tudás:

Ismeretek Magyarország nemzetiségi viszonyairól a XIX. században

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K A P O S V Á R I
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

5. Eszközigény:

csomagolópapír, filcek, névjegykártyák, történelmi atlasz nemzetiségi térképe, történelmi források

(Száray Miklós: Történelem III, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2007, 258,261.o.Magyarország nemzetiségi megoszlása táblázat, a magyar nyelv tanításáról szóló törvények illetve az1895 évi Nemzetiségi Kongresszus határozataiból)

6. Megjegyzések a feladatokhoz:

- Az óra kb.10 perc előkészítést igényel, a diákok a megelőző órán szerepeket választanak és segítő tanári instrukciókat kapnak a felszólalásaikhoz, melyet otthon átgondolnak, le is írhatnak, hogy ne rögtönözniük kelljen
- Szükséges a terem átrendezése a kongresszusnak megfelelően: elől ülnek a „közönséggel szemben” a kongresszus elnöke és felszólalói, oldalt foglal helyet a két jegyzőkönyvvezető, szemben a hallgatóság, a sajtó képviselői

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV

7. Lehetséges megoldások

R Ismertetjük a tanulókkal a tanóra céljait:

- a Dualizmus kori történelmi források alapján képesek legyenek a nemzetiségekre vonatkozó források tartalmából információk gyűjtésére és a források szerzőinek álláspontjára következtetni illetve különböző típusú forrásokat összevetni
- érvekkel alátámasztott vélemény alakítsatok ki ellentmondásosan értékelhető eseményről, személyekről, jelen esetben az 1895-ös Budapesten megrendezett Nemzetiségi kongresszusról

1. feladat

A tankönyv (Száray: Történelem III) 259. oldalán található térkép segítségével mutassuk be Magyarországot etnikai összetételét névlánccal!

A diák kiválaszt egy nemzetiséget, meghatározza térbeli elhelyezkedését, röviden bemutatja társadalmát, vallását, majd felszólít egy másik diákot, aki folytatja a bemutatást egy másik nemzetiséggel.

2. feladat

Vizsgáljuk meg Magyarország nemzetiségi megoszlását (Horvátország nélkül) a tankönyv 258. oldalán található adatsor segítségével!

Párban hasonlítsátok össze az 1850 és 1880-as adatokat létszám és százalék szerint!

- Mely népesség növekedett a legnagyobb arányban? Miért?

A magyar 160000 fővel nőtt, a természetes szaporulat mellett az asszimiláció miatt

- Mely nemzetiség növekedett még létszámban és százalékos arányát tekintve is?

A német 550 ezer fővel és 2 %-kal

- Mely nemzetiségek voltak, akik létszámukban nőttek, de arányukban csökkenést figyelhetünk meg?

román 160 ezerrel nőtt, de 19,3-ról 17,5-re csökkent

a szlovák 140 ezerrel nőtt, de aránya 15-ről 13,5-re csökkent

- Mely nemzetiségek létszáma stagnál vagy csökken?

horvát, szerb stagnál (629 ezerről 639 ezerre), a ruszin létszámban és százalékban is csökken (446-ról 353 ezerre, 3,9%-ról 2,6%-ra)

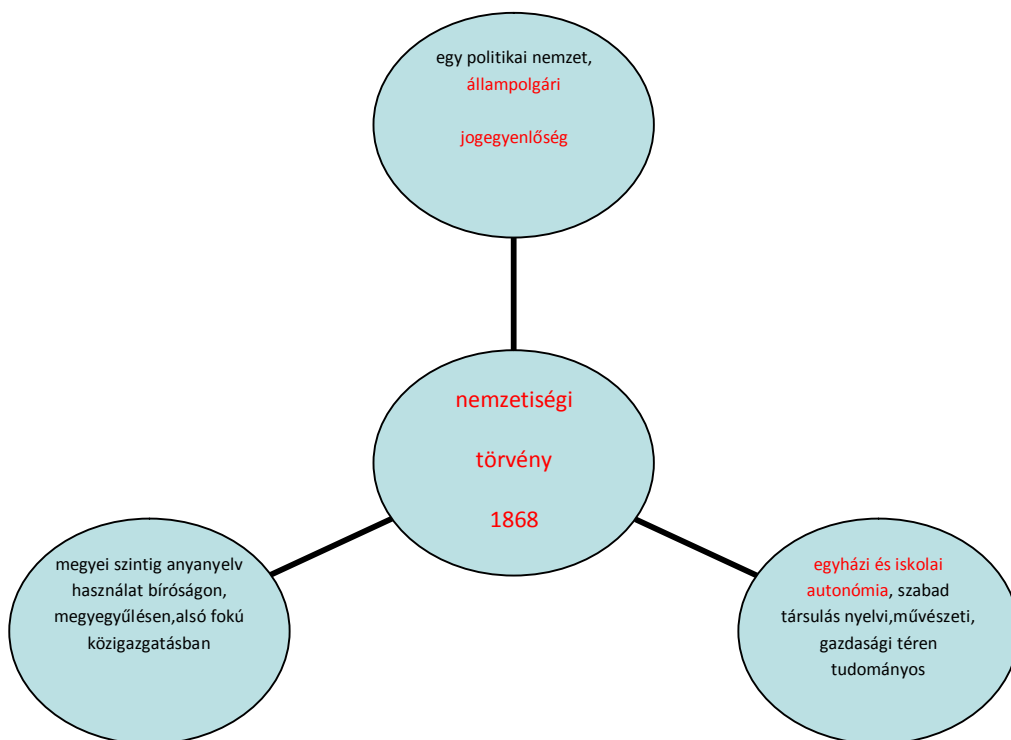

3. feladat

Készítsetek fűrtábrát párban az 1868-es nemzetiségi törvény tartalmáról saját előzetes tudásotok majd a tankönyv 240 oldalán található forrás felhasználásával!

Először fejből (mit tudunk, mire emlékszünk), majd más szímmel a tankönyvi kiegészítést tegyétek hozzá!

Lehetséges megoldás:

4.feladat

Készítetek kettéosztott naplót a tankönyv 261.oldalának forrásai alapján (A magyar nyelv tanításáról,1979,1907) melyben az egyik oldalon feltüntetitek a nemzetiségeket érintő törvényi szigorításokat 1879 és1884-ben, a másik oldalon reflektáltjátok, kinek az érdekében, miért születhettek e törvényi változások?

törvényi változás	reflexió
1879: A magyar nyelv nem magyar tannyelvű elemi iskolákban is tanítandó, négyévi türelmi idő után a tanítóképzőkben diplomát csak a magyart tanítani képes pedagógus kaphat	Az állam hivatalos nyelvét tanár értse, beszélje, ha az nem anyanyelve, akkor is, magyarosítási szándékra utal. Megsérti a nemzetiségi iskolák autonómiáját, magán fenntartású intézményben eddig nem kellett magyarul tanulni, eddig a nemzetiségek 83%-a nem tudott magyarul.
1883: Nem magyar tannyelvű iskolákban is kötelező a magyar nyelvi érettségi	Értelmiségi pályára magyarul tudó kerüljön
1907 Nem magyar tanítási nyelvű elemi iskolákban a magyar nyelvet a negyedik elemi végére meg kell tanulni, kötelező óraszámban	A magyarosítás felerősödése

J

1. feladat

A Nemzetiségi kongresszus előkészületei: a diákok előzetesen szerepeket választanak, s a szerepnek megfelelő nézőpontból készülnek fel a kongresszusra. A tanár a megfelelő szerepekhez a forrásokat előzetesen előkészíti, átadja.

Helyszín: Budapest, Váci utca, Nemzeti Szálló, időpont: 1895. augusztus 10.

A rendezvény neve: Nemzetiségi Kongresszus

Résztevők: román, szerb, szlovák küldöttek, a hazai és a nemzetközi sajtó munkatársai

Az osztályterem berendezése konferencia jellegű. Amíg a szereplők készülnek, az osztály átismétli, amit az 1880-as évek Magyarországról tud. Pl. millenniumi felkészülés, a Bánffy kormány politikája (Felkészülés: 10 perc)

Lehetséges megoldás: **Háttér: Nemzetiségi kongresszus, 1895.**

A budapesti nemzetiségi kongresszust román, szerb és szlovák küldöttek részvételével – a magyar és a külföldi sajtó képviselőinek jelenlétében – 1895. augusztus 10-én tartották meg a Váci utcai Nemzeti Szállóban. A nemzetiségi kongresszus időzítése nem véletlen: a millenniumi nagy ünnepség évét megelőzően, 2 évvel a Memorandum-per után ismét külföldi újságírók jelenlétében kapnak publicitást a nemzetiségek panaszai. Eltérően az 1868 utáni helyzettől, amikor nem fogadták el a nemzetiségi törvényt, a nemzetiségi kongresszus eredményeként megjelent határozatukban a nemzetiségek azt kérik, hogy amíg az 1868:44. tc. érvényben van, az állam tartassa be azt Ők ugyanakkor elismerik a fennálló államjogi viszonyokat, már nem kívánják a területi autonómiát.

2. feladat:

A kongresszuson a levezető elnök köszönti a résztvevőket, indokolja a kongresszus időszerűségét, majd sorban megadja a szót a résztvevőknek illetve az újságíróknak.

választható szerep	feladat	forrás
1. román képviselő	Elmondja a Memorandum-per történetét	1.sz román képviselő: Röviden emlékeztem a Memorandum perre: Mi ,a fiatal román értelmiségiek kilépve a passzivitásból, mellyel elődeink az 1868-as nemzetiségi politikára reagáltak ,1881-ben megalapítottuk a Román Nemzeti Pártot, (főleg ügyvédek és papok voltak a tagjai.).1892-ben egy Memorandumot alkottunk meg és vittünk el 300 fős küldöttséggel Ferenc Józsefhez. Ebben megfogalmaztuk a románok sérelmeit, min a kulturális elnyomást, közigazgatásból és állami hivatalokból való kiszorítást. Az uralkodó azonban elolvasatlanul átküldte azt a magyar kormánynak, mondván, hogy az ő illetékességi körükbe tartozik. A kormány pedig szintén olvasatlanul visszaküldte nekünk, az erdélyi román vezetőknek. Erre mi nem tehattünk mást, mint, hogy a magyar és külföldi sajtóban tettük közzé követelésüket. Sajtóperben ítélték el bennünket, én is csak pár hónapja szabadultam
2. román képviselő 	Felszólal a választójog igazságtalansága miatt	2. sz. román képviselő: Hivatkozik arra, hogy az első megválasztott 1865-ös parlamentben 25 román és szerb képviselő foglalt helyet, de a következő években a szűk körű választójog, és a választások idején a nyílt szavazás miatt egyre kevesebb román és szerb képviselő tudott bekerülni a parlamentbe, a legutóbbi, években már csak 5 képviselőjük van!. Ebben persze része volt annak is, hogy a többszázezer nem magyar választópolgárnak csak töredéke rendelkezett nemzeti öntudattal. A román parasztok és kispolgárok közömbösek a nemzeti ügy iránt, ezen változtatni kell A nemzetiségi választókerületek zöme általában kormánypárti képviselőket küldött a törvényhozásba. Ez tarthatatlan!

<p>3.A regáti Románia képviselője Joan Slavici</p> 	<p>Megfigyelőként a regátiak szolidaritásáról biztosítja a Kongresszust</p>	<p>3 számú román képviselő háttéranyaga: <i>En... Slavici, Ioan</i> (1848-1925), Magyarországi születésű román író és politikus 1884 és 1890 között szerkesztette a Nagyszebenben kiadott <i>Tribuna</i> román politikai napilapot. 1890-ben átköltöztem Bukarestbe, hogy végre szabadon használhassak a románság ügyének <i>Liga Culturală</i>, teljes nevén „Liga a románok kulturális egységéért”. 1891-ben alapítottuk Bukarestben azzal a céllal, hogy előmozdítsa a Kárpátokon inneni és túli románság kulturális egységességét. A Liga élénk propagandatevékenységet fejt ki Nyugat-Európában az erdélyi románok érdekében.</p>
<p>4 .szlovák képviselő</p> 	<p>Sérelmezi a szlovák nyelvű gimnáziumok bezárását</p>	<p>4. számú szlovák szereplő forrása:, Az iskolaügy terén egyre kevésbé érvényesül a nem magyar állampolgárok az a nemzetiségi törvényben kimondott joga, hogy alsó és középfokon anyanyelvén részesüljön oktatásban. 1880-ban Magyarország 15 681 népiskolájának 46,8 %-ában magyar, 38,6 %-ában valamely nemzetiség nyelvén folyt az oktatás, 14,6 % pedig kéttannyelvű, vegyes iskola volt, ahol magyar és nemzetiségi nyelven is tanítottak. Az iskolák 53,2 %-ában tehát a nem magyar gyermekek akkor még anyanyelvükön tanulhattak ám mára a helyzet romlik. Bezárták 3 szlovák nyelvű gimnáziumunkat, tiltakozunk!</p>
<p>5 .szlovák képviselő Milan Hodza</p> 	<p>Sérelmezi a Matica Slovenska kulturális egyesület bezárását</p>	<p>5.számú szlovák képviselő háttéranyag <i>Hodža, Milan</i> (1878-1944), szlovák nemzetiségi politikus. 1918 előtt Budapesten élt, szlovák nyelvű politikai lapokat szerkesztett, s a fővárosban és környékén, valamint az Alföldön élő szlovákokban igyekezett felébreszteni a nemzeti öntudatot.</p>
<p>6.szerb képviselő</p> 	<p>Kifejti, hogy ellenállnak a magyarosításnak, fájjalja az Omladina betiltását</p>	<p>6 számú szerb képviselő háttéranyaga: <i>Tomčić, Jaša</i> (1846-1922), magyarországi szerb nemzetiségi politikus, 1884-től a <i>Zastava</i> (Zászló) újvidéki szerb napilap szerkesztője, a századfordulón a Szerb Radikális Párt vezetője. <i>Omladina</i> (szerb, Ifjúság) 1866-ban létesült szerb ifjúsági szervezet, amely a délszláv nemzeti célokért végzendő kulturális és politikai munkára összefogta a magyarországi, ausztriai, szerbiai és montenegrói szerb ifjúsági egyesületeket. 1871-ben a magyar kormány – a belgrádi kormány kívánságára - betiltotta.</p>
<p>7. francia újságírók</p> 	<p>Pártolják a nemzetiségek harcát jogaikért, e szellemben tudósítanak</p>	<p>7. sz. francia újságíró(k) Szolidaritásukról és támogatásukról biztosítják a magyarországi nemzetiségi vezetőket, megígérik, hogy hazájuk közvéleményét felrázzák, az úgymond tarthatatlan magyarországi helyzet kapcsán</p>

<p>8. Magyar nacionalista újságírók: Rákosi Jenő, Grünwald Béla</p> 	<p>Elítélik a nemzetiségi kongresszust, a kormánytól keményebb fellépést sürgetnek a Millennium fényében is.</p>	<p>8 sz. felszólalók háttéranyaga</p> <p>Rákosi Jenő, a Budapesti Hírlap (1881-ben alapítja), valamint a Reform (1870-ben hozza létre) című lapok főszerkesztő-újságírója, 1867-től haláláig, 1929-ig tartó időszak ismert figurája, termékeny színpadi szerző. Nagy szerepe volt a Népszínház igazgatójaként a széles közönségrétegeknek szóló szórakoztató színjátás megteremtésében. Hangadó szerepet játszott a 19/20. század fordulójának nacionalista sajtójában és a szélsőséges nacionalizmus egyik fő képviselőjévé vált. A Budapesti Hírlap neves publicistája</p> <p>„Az államra nézve nemzetiségi kérdésnek nem szabad lenni . . . A nemzetiségi kérdés megoldása a műveltség, az erő, az okosság és a bölcs kormányzás kérdése csak. Szabadságot adhat a magyar állam – és ad is – egyformán mindenkinek; nemzetiséget csak egyet adhat: a magyart; mert nem Szerbiát, nem Romániát, nem Tótországot van hivatva alkotni és felvirágoztatni, hanem Magyarországot.” <i>Rákosi Jenő: A magyarságért, 1914.</i></p> <p>Grünwald Béla (1839-1891) német gazdatiszt és szlovák anya gyermeke, jogot tanul, 1871-től Zólyom megye alispánja. 1874-ben lesz országosan ismert, amikor kezdeményezésére a megye közgyűlése követeli a kormánytól a Matica Slovenska és 3 szlovák gimnázium bezárását „pánszláv propagandára” hivatkozva. Álláspontját mindenekelőtt <i>A felvidék</i> (1878) című röpiratában fejtette ki. Az 1868-as nemzetiségi törvény Grünwald szerint a szlovákosodást segítette elő, amikor lehetővé tette nemzetiségi nyelvű népiskolák felállítását. A Reform című munkatársa lett, ebben az újságban tette közzé hírhedt felvidéki leveleit – amelyekben a magyarosítást, a szlovák kérdés állami, adminisztratív eszközökkel való megoldását szorgalmazta.</p> <p>„Egy hatalmas, egységes nemzeti Magyarország, amely szellemében, intézményeiben, gondolkozásában, érzületében, értelmiségében, műveltségében, öntudatában és önérzetében magyar. Határain belül kérelhetetlenül magyar. Nem erőszakkal, hanem szükségből, természeténél fogva, ösztönszerűleg és öntudatosan; tekintélye szerint, erkölcsi és anyagi erejétől, amely vonz, imponál és hódít. Társországaira és szomszédaira nézve pedig a boldogulás és szabadság biztosítéka.” <i>Budapesti Hírlap, 1902.</i></p> <p>c) „A középiskola olyan, mint egy nagy gép: az egyik oldalon fiatal szlovákok százait dobják be, a másik oldalt kész magyarok jönnek ki.”</p> <p>„A nem magyarok nemzetiségi érzéseinek ébredése a magyarok számára veszélyt jelent. Magyarországon csak egy magyar kultúra lehet jelen. [...] Ha a magyarok helyt akarnak állni, akkor vérüket a nem magyarok asszimilációja során gazdagítaniuk kell.”</p>
---	--	---

<p>9. A határozati javaslat előterjesztője</p>	<p>A kongresszus határozati javaslatának előterjesztése</p>	<p>9. sz szereplő háttéranyaga: A határozati javaslat előterjesztője Nemzetiségi kongresszus határozata (eredeti szöveg)</p> <p>„Ragaszkodva az etnikai viszonyokhoz és Magyarország történeti fejlődéséhez, hogy Magyarország nem olyan állam, amelynek egy nép kölcsönözheti nemzeti jellegét, azt akarjuk mi Magyarországon lakó románok, tótok és szerbek, hogy Magyarország adott etnikai viszonyaihoz és történeti fejlődéséhez képest a Szent István koronájához tartozó országok integritásának megóvása mellett az államnak jellegét az egy egészébe kapcsolt népek összessége adja.</p> <p>[...] a románok, szerbek és tótok az 1868-ik évi törvénnyel nem lehetnek megelégedve. Ezt a törvényt [...], tényleg nem is tartják meg, és teljesen illuzórikus. Mindaddig, amíg a nemzetiségi törvénynek megvan a törvényereje, mindaddig a románok, szerbek és a tótok respektálni fogják, de ezzel szemben követelik az államhatalomtól, hogy azt mint törvényt azokkal szemben ismét respektálják és hogy azt a nemzetiségek javára az egyenjogúsítás alapján kiterjesszék.”</p> <p><i>Az 1895. évi budapesti nemzetiségi kongresszus határozata</i></p>
--	---	--

R

Feladatok

A levezető elnök (pl. a tanár, vagy ügyes, előre felkészített diák, aki megkapja a menetrendet) felszólítja a hozzászólásra jelentkezőket. A szereplők felszólalnak, a közönség pedig „reagál”: helyesel, tapsol, vagy épp nemtetszését nyilvánítja ki.

Rövid sajtókonferencia, ahol a sajtó képviselői (külföldiek és magyarok), vagyis az osztály eddig nem szereplő tagjai kérdéseket tehetnek fel a jelenlévőknek. (10 perc)

A közönség tagjai leírják benyomásaikat a kongresszusról (egy témáról különböző szerepekben) a következő órára.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K KAPOSVÁRI
EGYETEM

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

8. Szemléltetés:

térkép: Az Osztrák-Magyar Monarchia nemzetiségei a XIX. században

Weber Henrik: Magyarország népei (magyarok, románok, szlovákok, németek) - Vázlatok Magyarhon népeletéből, 1855

Kresz Mária: Magyar parasztvisélet.

Akadémiai Kiadó, Budapest, 1956, 79. tábla.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

H-7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/b.
Tel.: +36 72 501-500

K KAPOSVÁRI
E G Y E T E M

H-7400 Kaposvár,
Dr. Guba Sándor u. 40.
Tel.: +36 82 505-800

TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0003

9. Fejlesztő értékelés

Az írásos dokumentumok (nemzetiségi képviselők, újságírók, résztvevők) elhangzott beszédeinek, reflexióinak értékelése. Szempontok: kreativitás, szereptartás, lényegkiemelés

10. Felhasználható irodalom:

1. Katus László- Nagy Mariann: A nemzetiségi kérdés a dualizmus korában,
www.arkadia.ptc.hu

1. szám

2. Bacskay Bea- Knausz Imre: Dramatikus módszerek, in: Knausz Imre(szerk.):Az évszámokon innen és túl,Műszaki könyvkiadó, 2001.

3.

4.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÚMFT infovonal: 06 40 638 638
nfu@meh.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

